

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 3 . December 1942—Januar 1943.

Arnold Nielsens Gaard „Gadstrup Skovlund“, saaledes som den saa ud, før den for en Aarrække siden brændte. — Nu ligger her en moderne Gaard.

Vi ønsker vore Medlemmer og alle danske Slægtsgaardes Beboere en glædelig Jul.

Vi haaber, at det nye Aar maa blive et godt Aar for hele vort Folk og bringe den Fred, som hele Verden sukker efter, og som vil give Danmark Friheden og Selvstændigheden igen.

SLÆGTSGAARDEN Foreningens Forretningsaar,

Udkommer en Gang maanedlig.

Redigeret af *Chr. Damm*.

**Foreningen
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.**

„Slægtsgaards-Arkivet“,
Dosseringen 14, København N.

Landsbestyrelsen:

Gaardejer *Jørgen Petersen*, Thorsgaard, Gislinge
(Formand).

Gaardejer *Jens Jensen*, Sode pr. Hejsager (Næst-
formand).

Greve *F. C. R. Scheel*, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Sognefoged, Gdr. *Hans Pedersen*, Holmegaard,
Sanderum.

Proprietær *Chr. Østergaard*, Bostrup Østergaard
pr. Jebjerg.

Sognefoged, Gdr. *Andr. Kaad*, Kaadsager, Minte-
bjerg pr. K. Hørup.

Parcellist *Niels Larsen*, Veddinge.

Foreningens Sekretær: *Chr. Damm*.

Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand.
jur. *M. Hesselbjerg*, Hillerød.

Foreningens Revisor: Statsautoriseret Revisor *Kr.
Foged*, København.

som hidtil er gaaet fra 1. April, vil nu paa Grund af Ønsker fra Medlemmernes Side blive forandret til at følge Kalenderaaret, altsaa gaa fra 1. Januar til 31. December. Bestyrelsen har sanktioneret dette, og Forandringen vil desuden blive forelagt til Generalforsamlingens Sanktion.

*

Slægtsgaards-Undersøgelserne skridder godt fremad paa Sjælland, hvor Student Molbo har tilendebragt Undersøgelserne vedrørende Slægtsgaardene i Karlebo Sogn, hvor Gaardenes Ejere indenfor Slægterne er ført tilbage gennem Tiden, i et Par Tilfælde til omved 1700.

Arbejdet med Frøslev Sogn skrider ligeledes godt fremad, men det tager længere Tid, idet Genealog W. v. Antoniewitz ikke alene fører Slægterne tilbage, men ogsaa udarbejder Stamtavler over hver enkelt Slægt. De første 2 Gaarde skulde dog være færdige i Begyndelsen af det kommende Aar.

„Slægtsgaards-Arkivet“ er derefter gaaet i Gang med en Undersøgelse af Slægtsgaardene paa Øen Nyord ved Møn, hvor de 13 af Øens 19 Gaarde er Slægtsgaarde. Af Ejernes Navne fremgaar det, at ikke saa faa er i Slægt med hinanden. Ejerne er: Henrik Jensen, Valdemar Stolt, Marius Stolt, Rasmus Stolt, Edgar Stolt, Erik Stolt, Petrea Johansen, Peter Johansen, Albert Sørensen, Hans L. Jakobsen, Hans Espensen, Martin Jeppesen og Forpagter Valdemar Houman. Det skal blive interessant at se, hvor langt Slægtsgaardene paa vore Smaaøer har været i Slægterne, og hvor udbredt Slægtsskabet er paa disse tidligere saa afsondrede Øer.

Desuden er der foretaget ikke saa faa Enkeltundersøgelser af Slægtsgaarde. Men rigtig Gang i Undersøgelserne kan der dog først komme, naar Foreningen i det kommende Aar faar Raad til i større Udstrækning at gennemføre Arbejdet.

*

Ramsing Østergaard i Salling er af Kr. Nørgaard solgt til Johs. Vestergaard, Roslev, der er en Slætning til den tidligere Ejer af Gaarden, som altsaa nu igen er gaaet tilbage til Slægten.

*

Regeringen overvejer, som man vil vide det, hvorledes man bedst kan standse Spekulationen i Landbrugsejendomme. Overfor Udvalget, som arbejder med Sagen, har Direktøren for Statens Jordlovsudvalg, Niels Frederiksen, foreslaaet en 10 Procents Statsafgift af Købesummen, naar det drejer sig om Salg udover Slægten. Saasnart en Mand afhænder Ejendommen til en Søn eller et andet Medlem af Familien, skal der ikke fore-

Slægt og Jord

En landbrugspolitisk Studie
Af M. HESSELBJERG
Kr. 1,50

Bogens Opgave er at vise, at Formaalet — en uafhængig Landbostand — bedst og lettest kan naas gennem en fornuftig Arvegaardslovgivning m. Henblik paa Overdragelse af Landejendomme. . . . det giver Belæring og Stof til nøje Eftertanke, og den er et saa vægtigt Indlæg vedrørende Tidens Vanskeligheder, at den simpelthen bør kendes af alle, der interesserer sig for disse Problemer. (Ugeskrift for Landmænd)

Nyt Nordisk Forlag — Arnold Busck

Foreningens Arbejde - det kommende Aar

„Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde“ har nu bestaaet i 1½ Aar. Den Tid, der er gaaet, kan kun betragtes som en Forberedelsestid, idet vi har skullet igennem det store Arbejde med at finde Slægtsgaardene i de enkelte Sogne. Til Trods for, at Sognefogederne har hjulpet os paa det bedste, og de fleste endda personlig har talt med hver enkelt Slægtsgaard for at naa den størst mulige Sikkerhed med Hensyn til Slægternes Besiddelse af Gaarden, har vi sikkert kun naaet godt Halvdelen af Sognene; da vi har Kendskab til godt og vel 8000 Slægtsgaarde, skulde der være omved 15,000 Slægtsgaarde her i Landet. Vi haaber, at vi kan faa en Fortegnelse over de resterende Gaarde i det kommende Aar, saaledes at vi kan faa en nogenlunde sikker Oversigt over alle Slægter her i Landet, som i mindst omved 100 Aar har haft deres Ejendomme.

Samtidig med at vi fra Sognefogederne har modtaget Meddelelser om Slægtsgaardene, har vi offentliggjort Resultaterne i Provsbladene, og vi har al Grund til at sige Bladene Tak for deres store Interesse for Sagen, for Blade af alle politiske Afskygninger har optaget Meddelelserne, og hvad dette betyder til Fremme af et Arbejde, kan enhver sige sig selv. Sagen er ikke alene blevet landskendt, men i den almindelige Befolkning er Betydningen af, at Landbrugsejendommene bliver i Slægterne vokset saa stærkt, at der næppe findes store Kredse i det danske Folk, som ikke anser Slægtsgaardenes Bevarelse for at være til Gavn for Samfundet.

For at kunne besøge Slægtsgaardene, har Foreningen maattet antage Medarbejdere, som har besøgt godt 5000 Slægtsgaarde. I langt de fleste Tilfælde har man samtidig faaet udfyldt et Spørgeskema, og vi har saa-

ledes faaet at vide, hvor langt Ejerne kan føre deres Slægt tilbage, samt faaet andre Oplysninger om Slægten og Gaarden. Samtidig har disse Medarbejdere faaet tegnet omved 3500 Slægtsgaardsejere til Medlemmer af Foreningen, saaledes at Foreningen nu ved Aarsskiftet har omtrent 4000 Medlemmer. Det er et udmærket Resultat for en Forening, der er saa eksklusiv, at den kun optager Medlemmer, hvis Slægt i mindst omved 100 Aar har boet paa den Ejendom, hvor Slægten stadig boer. Størstedelen af Medlemmerne ejer selvfølgelig almindelige Gaarde, men vi har dog mange af vore Godsejere og Proprietærer og ikke saa faa Parcellister og Husmænd som Medlemmer. Medlemmerne repræsenterer saaledes alle Afskygninger indenfor det danske Landbrug.

De Spørgeskemaer, som vi har faaet udfyldt, danner Grundlaget for de Arkivundersøgelser vedrørende Slægterne, som vi har paabegyndt i den forløbne Tid. Vi har undersøgt omved 200 Slægter. Det er ikke saa forfærdelig meget, naar man betænker Foreningens store Medlemstal. Men paa den anden Side bør Medlemmerne forstaa, at der bag hver eneste Undersøgelse ligger et meget stort og vanskeligt Arbejde, idet vi ofte ikke alene maa besøge Landsarkiverne, men ogsaa Rigsarkivet og tildels endda de Arkiver, der findes paa vore Godser. For Eksempel har saaledes Godserne i mange Tilfælde ikke afleveret Fæsteprotokollerne til Landsarkiverne, og disse Fæsteprotokoller er mange Gange meget vigtige for Undersøgelserne. Dertil kommer, at Undersøgelserne kan være meget dyre, alt eftersom de tager Tid. De billigste Undersøgelser for at føre Slægten tilbage paa Gaarden ligger paa omved 10 Kr., og de dyreste, vi har haft hidtil, har været

paa omved 100 Kr. Da Medlemmerne faar disse Undersøgelser gratis, vil man kunne forstaa, at det maa anses for et udmærket Resultat, at vi hidtil har kunnet foretage omved 200 Undersøgelser. I det kommende Aar regner vi dog med at kunne naa at undersøge et meget større Antal Slægtsgaarde, rimeligvis mellem 500 og 1000, idet Foreningen afsætter 6000 Kr. hertil.

Alle Slægtsgaardene, ogsaa Ikke-Medlemmer, optages i „Slægtsgaards-Arkivet“, hvor man vil samle alle Optegnelser om Slægterne og Gaardene, Livet og Arbejdet paa de gamle Gaarde, saaledes at der her skabes et Arkiv for dansk Landbo-Historie. Dette Arkiv er selvfølgelig endnu i sin Vorden, men vi regner med i det nye Aar at faa de nødvendige Lokaler og de ca. 50 løbende Meter Reoler a 1,50 til 2 Meter høje, som er nødvendige for at faa en afgrænset Plads til de omved 1300 Sogne her i Landet. Hver Slægtsgaard faar her en stor Konvolut, hvori alle Oplysninger om Gaarden samles. Her vil vi ogsaa gerne have Fotografier af Gaardene, ligesom vi vil se, om vi kan faa Kort over Gaardenes Markomraade samt Marknavne m. m. Der er ikke Tvivl om, at dette Arkiv med Tiden vil faa stor kulturel og landbohistorisk Betydning. Tilmed er det det første af sin Art i Verden.

Foreningens Udgifter har i den forløbne Tid været meget store, idet det Forarbejde med Besøg paa Gaardene osv., der er foretaget, koster mange Penge. Og Foreningen staar saaledes ved Afslutningen af dette Aar med et mindre Underskud. Men fra og med det kommende Aar skulde Foreningen kunne regne med at faa 15—20,000 Kr. ind i Kontingenter af de Medlemmer, som den allerede har, hvortil kommer en mindre Indtægt ved det fortsatte Arbejde med at besøge Gaardene og skaffe flere Medlemmer. Foreningen skulde saaledes være i Stand til i det kommende Aar planmæssigt at optage sit Arbejde.

Vi har oprettet Lokalafdelinger i en Række Amter, men skal i Begyndelsen af Aaret

afholde Møder i alle Amter, saaledes at Organiseringen kan komme i Orden. Med de nuværende Rejseforhold er det vanskeligt at skaffe Talere, men vi haaber at kunne faa Talerne, idet vi har optaget Forhandlinger herom, delvis med Forfattere og Højskolefolk samt med Lokalhistorikere.

Et andet Punkt, som vi i alle Tilfælde i det kommende Aar maa se at faa Medlemmernes Mening at vide om, er den økonomiske Støtte, som en Del af Slægtsgaardene trænger til for at kunne bevare Gaardene i Slægterne, og som de Unge trænger til for at kunne overtage Gaardene. Vi beder Medlemmer, som interesserer sig for dette Spørgsmaal, som er mere aktuelt, end man i Almindelighed antager det, at meddele os, hvorledes de mener dette Spørgsmaal kan løses. Saa snart vi har udarbejdet de fremkomne Forslag, vil de blive tilstillet Medlemmerne til Gennemgang. Maaske kan der ogsaa holdes nogle Møder herom, saaledes at Medlemmernes Stilling hertil belyses.

For at naa det Maal, som vi har sat os, og som vi først i det kommende Aar for Alvor kan tage fat paa, maa vi imidlertid bede Medlemmerne støtte os, som de hidtil har gjort det, baade ved fortsat at staa som Medlemmer og ved at faa de Slægtsgaarde, som de er Naboer til, til at gaa ind i Foreningen. Kontingenter er kun 5 Kr., for Husmænd endda kun 3 Kr. Herfor vil Medlemmerne i det kommende Aar faa Medlemsbladet, som hidtil kun har været udsendt paa Prøve, men som fra 10. Februar gennem Postvæsenet vil komme hver den 10. i Maaned, ligesom vi undersøger Slægternes og deres Gaardes Historie i den Udstrækning, som de dertil afsatte Midler tillader det. Juridiske og økonomiske Spørgsmaal angaaende Bevarelsen af Slægtsgaardene, Nedarvningen heraf m. m. besvares gratis af Foreningens juridiske Konsulent, dersom Spørgsmaalene sendes til Foreningens Kontor.

Vi takker alle vore Medlemmer for deres Venlighed i det forløbne Aar og beder om fortsat Støtte, saa vi kan faa Lejlighed til

— nu da Forarbejdet er overstaaet — i det kommende Aar at vise, hvorledes vi har tænkt os, at Foreningen skal virke til Gavn for de gamle Bondeslægter og dermed for vort Folk og Land.

Chr. Damm.

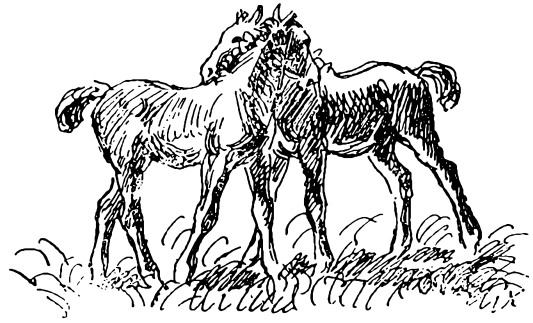
Kontingentet for hele Aaret 1943 paabegyndes opkrævet i Januar Maaned. Vi beder alle Medlemmer om venligst at indløse Opkrævnin-gen, idet vi derved undgaar ekstra Portoudgifter.

Samtidig med Bladet tilgaar der alle Medlemmer med Medlemsnumre fra 1 til 2000 et Spørgeskema, som venligst bedes udfyldt saa nøjagtigt og fyldigt, som man er i Stand dertil, og indsendt hertil*.)

De Medlemmer, som har et Fotografi af deres Gaard, som de vil overlade „Slægtsgaards-Arkivet“, bedes medsende dette.

Skemaerne skal danne Grundlaget for de Arkivundersøgelser, som nu planmæssigt vil blive optaget over hele Landet, og som kan gennemføres, fordi Foreningen nu gennem de ca. 4000 Medlemmers Kontingent har Midler dertil.

*) Medlemmer, som har indsendt et saadant Skema før, skal dog ikke gøre det igen.

Tscherning Sørensen

Bonden og hans Dyr

En Bog og Udstyr langt ud over Dagen og Vejen.

(Nationaltidende)

Han kaster et Skønhedens Skær over Bondens Gerning som ingen siden Aakjær.

(Red. N. P. Jensen ²⁶/₉)

Ganske dejlige karakteristiske Tegninger af Knud Kyhn — Tak for denne smukke og gode Bog.

(Politiken ⁷/₁₀ 1942)

Aarets smukke danske Gavebog
heftet **Kr. 14,50**, indb. i Vælskbind **Kr. 29,50**

Chr. Erichsens Forlag

Slægtsforskning

Ved det andetsteds omtalte Møde i Holbæk talte Kommunalærer Albert Thomsen. Hr. Thomsen er en interesseret Lokalhistoriker, han er Sekretær for „Holbæk Amts Historiske Samfund“ og Leder af Holbæk Museum, og han har offentliggjort mange lokalhistoriske og slægtshistoriske Undersøgelser, saaledes at han kan yde god Vejledning med Hensyn til Slægtsforskning*). Og det var dette Emne, hans Foredrag omhandlede. Vi giver her et kort Referat.

Kommer man først i Gang med at undersøge sin Slægt, bliver man ivrig, sagde Hr. Thomsen. Man faar en glubende Interesse for at finde mere. Med andre Ord, der gaar Sport i Arbejdet. Paa en Maade er det godt det samme, for der skal et stort Indsamlingsarbejde til.

Det første, man kan gøre, er at opstille en *A n e t a v l e*. Man begynder med sig selv og bygger derpaa Tavlen op, saa langt man kan komme. Far og Mor er det næste Led, 4 Bedsteforældre det 3., 8 Oldeforældre det 4. og 16 Tipoldeforældre det 5. Led. Det er forbavsende faa, der har Klarhed over alle deres 16 Tipoldeforældre. Men det er morsomt at arbejde med Tavlen og at faa Rubrik efter Rubrik udfyldt, selv om det kommer til at knibe med de sidste 16 Rubrikker. Og de følgende 32 vil volde stort Besvær for de allerfleste.

Til en Begyndelse er det bedst at gaa ud og besøge de Gamle i Familien. De kan huske meget, og som oftest er de glade for at fortælle. Man kan ikke stole paa Datoerne, for der kan let huskes forkert. Hver Dato maa derfor kontrolleres efter Kirkebøgerne. Samtidig skal man skrive op, hvad de Gamle fortæller om Slægten; man ved ikke, hvor længe de lever. Og er de borte, er deres Viden gaet bort med dem.

Det næste Led i Arbejdet er *S t a m t a v l e n*. Men her maa man gaa den anden Vej. Man begynder med det ældste Led og tager alle Sidelinjerne med. Man kan skrive Stamtavlen paa et stort Ark Papir, men før man er

*) F. Eks. Albert Thomsen: „Stamtavle, Anetavle og Slægtsbog, en kort Vejledning til de første personalhistoriske Undersøgelser“. 1932. 1 Kr. Haases Forlag.

bombesikker paa, at man ikke kan komme længere tilbage, skal man dog ikke begynde paa at renskrive. Bedst vil det være, at man lager en Bog, hvor hvert Led faar sin Side. Saadanne Stamtavler med trykte Skemaer faas i Boghandelen.

Der bliver selvfølgelig mange Lakuner i Arbejdet. For at faa det mest mulige med, kan man duplikere et Spørgeskema, som man udsender til alle Medlemmer af Slægten. I mange Hjem har man en gammel Bibel, hvor der er indført Fødsels- og Dødsaar for Medlemmer af Slægten. Og ogsaa i gamle Salmebøger kan man finde dette. Dertil kommer saa, at man mange Steder har gamle Slægtpapirer liggende. Skøder, Skifter osv. Endelig er der Kirkegaardene med Gravstenene, som ogsaa kan fortælle noget om Slægtens Medlemmer. Haandbøger hjælper ikke meget for almindelige Mennesker. Har man derimod kendte Medlemmer i Slægten, kan man slaa op i „Dansk historisk Bibliografi“ eller i de forskellige „Stater“ over Embedsmænd.

Arkivarbejdet er det næste Skridt paa Vejen. Men man maa ikke møde op i Arkiverne i den Tro, at alt ligger parat. Man skal vide noget, naar man kommer, saa man kan spørge om noget. Og man skal ikke være bange for at spørge, for Arkivernes Personale er flinke til at give Oplysninger; man maa bare ikke vente, at de har Tid til ogsaa at foretage Undersøgellesarbejdet. Det vil ikke være af Vejen, at man paa Forhaand sætter sig ind i gotisk Skrift, som de fleste ikke kender, men som de fleste gamle Dokumenter er skrevet paa. Kirkebøgerne er dog nogenlunde lette at læse. Og efterhaanden som man arbejder med Arkivalierne, faar man en Del Øvelse.

Man begynder med Kirkebøgerne, som indførtes ca. 1645. Adskillige af dem er dog brændt, og først efter 1812 føres Kirkebøgerne i 2 Eksemplarer. I Kirkebøgerne kan man finde mange Oplysninger; det bedste er at gennemblade dem. Paa Landet vil der dog være Vanskeligheder, idet Navnene tidligere skiftede. Og dette blev ved til langt op i 1800-erne. Derefter kan man tage fat paa Skifteprotokollerne, som giver mange Oplysninger, for her finder man hele Boet registreret. En Vrimmel af kulturhistoriske Meddelelser angaaende Slægten kan man her opnotere. Man maa helst tage alt med. Og her faar man ogsaa Arvingernes Navne at vide. En tredje Kilde er Folketællingslisterne, der eksisterer

H. Grøntveds Gaard i Mygdal
ved Hjørring.

fra 1787. De findes paa Rigsarkivet. Folketællingslisterne fra 1845 er meget værdifulde; her staar bl. a. de forskellige Personers Fødested opnoteret. I Rigsarkivet har man desuden Ekstra-Skattelisterne for de Skatter, som undertiden paalignedes Befolkningen. Dertil kommer saa Lægdsrullerne, Skøde- og Panteprotokollerne, som findes i Lands-Arkiverne. Endelig er der Auktionsprotokollerne, Auktionsdokumenterne og Brandforsikringsprotokollerne. I nogle Tilfælde ogsaa Tingbøgerne. Endelig maa Matrikelbøgerne nævnes; de gaar tilbage til 1600-erne. Og her kan man finde baade Gaard- og Marknavne, foruden Navne paa Fæsterne eller Ejerne af Landejendommene. I Tidsskriftet „Fortid og Nutid“ findes adskillige Vejledninger til Benyttelse af de specielle Arkivsager.

Det sidste Led i Arbejdet er at udarbejde Slægtsbogen. Heri skal man skrive alt, hvad man ved om Slægten, klæbe Fotografier ind, og for Eksempel ogsaa Dødsannoncer, Lejlighedssange og andet, der er trykt om Familien.

Arbejdet har Glæden i sig selv, og det giver en levende Følelse af Samhørighed med Forfædrene.

Fra Foreningerne   **Lokalafdeling for Odsherred, Tuse og Merløse Herreder.**

Den 7. November afholdtes der et Møde paa Høstel „Postgaarden“ i Holbæk. Landsbestyrelsens Formand, Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gisløge, ledede Mødet og talte om Foreningens Start samt dens Formaal. Vi ønsker, sagde han, at Børnene ikke skal miste Roden eller Forbindelsen med

deres Oprindelse. Derfor vil vi nu bevare Gaardene, hvor Familierne har boet i Generationer. Det maa være saadan, at Ejeren af en saadan Slægtsejendom betragter denne som et Laan fra de forudgaaende Slægter, og at det er hans Pligt at bringe disse laante Værdier videre. Taleren fastslog, at man ikke ved Medlemsskab i Foreningen vilde blive i Stand til at tjene nogen bestemt Partipolitik og kom ind paa, hvilken Betydning det vilde være for Bevarelsen af de Slægtsgaarde, som paa Grund af økonomiske Vanskeligheder var ved at glide ud af Slægterne, hvis man ved Indskud fra Medlemmerne kom i Besiddelse af en Kapital. Dette Spørgsmaal er meget vigtigt, og man maa før eller senere tage det op til Drøftelse i Lokalforeningerne.

Journalist Damm gav derpaa Oplysninger om Foreningens Arbejde, hvorefter Kommunalærer Albert Thomsen holdt det andetsteds refererede Foredrag om Slægtsforskning.

Det vedtoges at oprette to Lokalforeninger for Holbæk Amt, nemlig en for Odsherred, Tuse og Merløse Herreder, altsaa de Egne, som har Holbæk som Centrum, og en anden Lokalafdeling for Løve, Arts og Skippinge Herreder samt Samsø.

Bestyrelsen for Holbæk Amt kom til at bestaa af: Aksel Madsen, Stenstrup, M. P. Nielsen, Baunehøj, Hørve, Hans Salomonsen, Nr. Asmindrup, Daniel Jensen, Kvarnløse, og Niels Petersen, Rækmarksgaarden, Hørby, med Daniel Jensen som Formand.

*

Der er i de sidste Maaneder gjort en Del Arbejder i Vejle, Holbæk, Sorø og Hjørring Amter, og for Øjeblikket arbejdes der stærkest i Ribe- og Ringkøbing Amter og paa Bornholm ligesom i den nordlige Del af Frederiksborg Amt.

Det er glædeligt at se, at Slægtsgaardsejerne overalt modtager Foreningen med Interesse, og

alene det stigende Medlemstal tyder paa, at Ejerne af de gamle Gaarde vil gøre deres til, at Slægtens Hjemsted bevares i Familien.

Der har fra adskillige Medlemmer været yttret Ønske om, at Foreningen og „Slægtsgaards-Arkivet“ blev lagt paa et mere centralt Sted i Landet, og især har man bragt *O d e n s e* i Forslag. Utvivlsomt er denne By ogsaa den mest centrale for Arbejdet, hvilket betyder meget for Øjeblikket, da Rejseforholdene er saa vanskelige. Bestyrelsen har derfor ogsaa Forslag om at flytte Foreningen og Arkivet til Odense, og der er Udsigt til, at dette vil ske i det kommende Aar, saafremt der kan faas egnede Lokaler, og de nødvendige Midler dertil kan sikres.

Med Hensyn til Lokalerne skal der raades over en Del Plads, idet der i „Slægtsgaards-Arkivet“ skal opstilles omved 50 Meter Reoler i en Højde af 2 Meter. Hvert Sogn i Landet, og der er omved 1300, skal have en afgrænset Plads paa Reolerne, hvori Oplysningerne om hver Slægtsgaard skal anbringes i Konvolutter, en for hver Gaard. Og desuden skal her findes de Oplysninger om Sognene, som fremkommer samtidig med Arkivundersøgelserne om Gaardene, ligesom ogsaa alle de Oplysninger om Landbruget, som fremkommer gennem Undersøgelserne, skal anbringes her.

Der var planlagt en Række Møder i November Maaned, men disse har maattet udsættes til i Begyndelsen af det kommende Aar, hvor vi haaber at kunne gennemføre en Møderække i alle Amter i Løbet af Aarets første Kvartal.

Et interessant Fæstebrev

Højagergaard i Kregme.

Højagergaard i Kregme kan føres tilbage i Slægten til 1783, idet Peder Larsen, født 1749 i Gørløse Sogn, blev gift med Maren Jensdatter, med hvem han fik Gaarden. Vielsen foretoges den 2. 5. 1783, men han fik allerede Fæstebrevet udstedt den 29. 4. 1783. Gaarden hørte den Gang under Arresøgaard, og den daværende Ejer, Classen, udstedte et Fæstebrev, som staar som et godt Eftermæle over denne fremstaaende og foretagsomme Mand.

I Fæsteprotokollen for Frederiksværk Gods hedder det:

„Gaarden Nr. 11 i Kregome med tilhørende

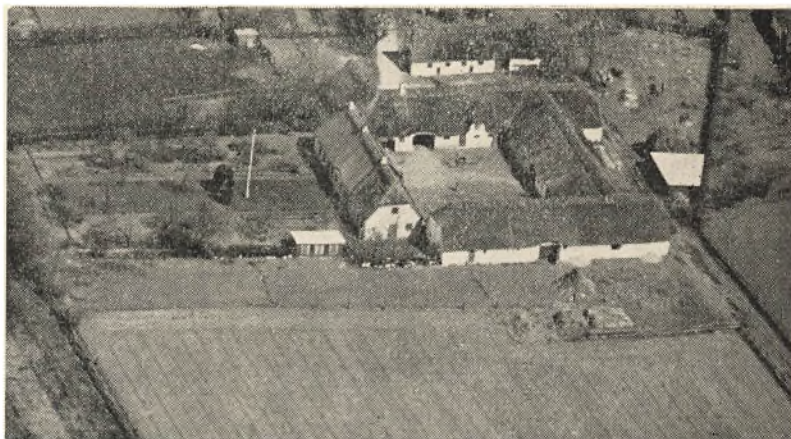
- a. Hartkorn: 8 Td. 1 Sk. 1 Alb., besaaet med 16 Td. Rug, 13 Td. Byg, 7 Td. Havre.
- b. Bygning: 70 Fag i 4 Længder i God Stand.

- c. 12 Stk. gode Beester til Besætning, 10 Stk. Quæghøveder, 18 Stk. Faar, 9 Stk. Sviin, 2 beslagen Træe Vogne, fornødne Gaards Redskaber, Indboe i Huuset, hvoriblandt Iern Kakkelovn og Kobber Brygger Kiædel, alt i God Stand.

Bliver hermed Stæd og Fæsted til Ungkarl Peder Larsen paa de Vilkaar, at Han

1. aarlige og i rette Tiid betaler alle Kongelige Skatter og Paabudde, som nu ere eller herefter vorder.
2. svarer i Landgilde til hvert Aars Martini Rug 2 Td., Byg 2 Td., Havre 1 Td.
3. strax forbedrer og fremdees Vedligeholder Gaardens Bygning og Besætning, saaledes at samme ved et lovligt Syn kan ansees at være i forsvarlig Stand, Omgaaes agtsom med Ild og Lys, og som en ærekær og Goed Bonde søger ved et ædrueligt og Vindskibeligt forhold at fremme Eget og Efterkommeres Bedste.
4. Forretter Uvægerligen og uden Ophold efter foregaaende Tilsigelse de anbefalede Hoverier og Reiser med mindre Hoverie Frihed maatte accorderes Høm for betaling.
5. Flittigen dyrker og Giøder sine Jorder og Enge og hverken bruger dem eller noget af Gaardens Tilligende til Upligt, og heller overlader og bortlejer noget deraf til andre.
6. Opfører aarligen 4 Faune Steengærder, 10 Faune Jordgrøfter, plandter i det mindste 5 Stk. gode Frugt og andre nyttige Træer, 10 Stk. Piile, opelsker levende Gærder, lægger aarligen 5 Stk. Humle Kuuler, 2 Skp. Patæter eller Jordæbler (Kartofler), saauer 2 Skp. Hamp og Hør Frøe, om Jorden findes bequem dertil, og efter mulighed anskaffer sig saadanne Jord og Have Frugter, som ere tienlige i Landhuusholdningen.
7. ikke Hugger eller borttager noget Giærsel eller Træe af Skov, Mark eller Have, ikke heller skiære Tørv uden Udviisning, ikke overlader Tørveskær til andre, og lige saa lidet Selv behandler den ødsel og skiødesløs.
8. ikke indtager nogen til Huuse uden Tilladelse og ingenlunde Hæler den, som ey med rigtige Pass og Beviiser er forsynede.
9. viiser ald tilbørlig ærbødighed med Godsets Herskab og de, som paa sammes Vegne have noget at befale.
10. betaler i Indfæstning 70 Rdl. og iøvrigt retter sig efter Hans Majestæts allernaadigste Lov og Forordninger, alt under Fæstes Forbrydelse og anden Vilkaarlig Straf; hvorimod naar Fæsteren efterkommer anførte pligter og ved udmærket Vindskibelighed søger at forbedre sin og Gaardens Tilstand saadant ikke alene skal paaskiønnes ved forefaldende lejligheder, men Hans Børn eller næste Arvinger endog være forvissede om at tiltræde Gaarden frem for andre imod en taalelig Indfæstning, naar de dertil findes duelige og Fæsteren enten vil afstaa samme eller forlader den ved Døds-

Højagergaard i Kregme, tilhørende P. Fr. Pedersen.

fald. Til Bekræftelse herpaa haver jeg dette fæste Brev under min Haand og Segl udstædet.

Arresøgaard, den 23. 4. 1783.

(sign.) Classen) L. S.

Ligelydende Original fæstebrev haver jeg undertegnede i dag modtaget, hvis Indhold jeg i alle Maader saavidt en Fæster hør og bør, skal adlyde og efterkomme. Til Vitterlighed haver jeg dette mit Fæste Brev underskrevet samt formaaet undertegnede med mig til Vitterlighed at underskrive.

Datum Arresøgaard, den 24. 9. 1783.

(sign.) Peter Larsen.

Til Vitterlighed underskriver:

Jens Pedersen Fisker   Morten Pedersen
(med paaholden Pen).   (med paaholden Pen).

Dette Fæstebrev viser, at Classen ikke alene var en Fremskridtsmand, som fik Fæsterne til at optage nye Metoder, som Kartoffelavl, men ogsaa vilde forbedre Gaarden, baade med Hensyn til Bygninger og Markarbejder og Haven, samt indsaa, at Fæsteren vilde arbejde bedre, dersom hans Børn eller Arvinger kunde faa Gavn af det Arbejde, Fæsteren udførte.

Peder Larsens Hustru døde 1791 (begr. 21. 10.). Han giftede sig 2. Gang den 27. 1. 1792 med Maren Jeppesdatter. Hun var født 1770 eller 71 i Strø. Han døde 1816 (begr. 26.8.) og hun den 21. 12. 1846.

Sønner af 2. Ægteskab, Lars Pedersen (døbt 12. 3. 1794), overtog derefter Gaarden. Den har saaledes været i Slægten, siden Faderen fik Fæste paa den. Han har utvivlsomt bestyret den længe for Moderen, idet han blev gift den 4. 5. 1821 med Ane Christensdatter, født den 15. 3. 1794 i Kregme. Og først den 31. 12. 1831 fik han selv Fæstebrev paa Gaarden.

I Fæsteprotokollen for Frederiksværk Gods hedder det, at Gaard Nr. 9 i Kregme, der hidtil har

været anset til 7 Tdr. Ager og Eng og $\frac{3}{4}$ Alb. Skov og Mølleskylds Hartkorn, men efter at de ved Udskiftningen udlagte Huslodder særskilte er ansatte, nu staar for Hartkorn: Ager og Eng: 5 Tdr. 6 Kk. 1 Alb., Skov- og Mølleskyld: $\frac{3}{4}$ Alb., der hidtil har været beboet af Peder Larsens Enke, bliver herved fæstet til Sønnen Lars Pedersen. I Betingelserne hedder det bl. a., at Fæsteren aarlig som forhen forretter en Slaedag med Udgræsser og en Mejedag, hver for sig beregnet til en Tønde Lands Størrelse; saa udkører han ogsaa 2 Læs Hø i 32 Lispund og 5 Traver Sæd. Derudover skal han efter Tilsigelse forrette Spand- og Gangdage. I Udskiftningsrente betaler Fæsteren aarlig under 30. 6.: 0 Rdl. 3 $\frac{1}{2}$ Sk. Sølv. Den til Gaarden udskiftede Jordlod indeholder et Areal af 79^{20.80}/₁₄₀₀₀ Tønder Land, og Godsejeren forbeholder sig at lade den inddele i visse Afdelinger, og i dette Tilfælde skal Fæsteren blive foreskrevet, i hvilken Orden det skal dyrkes, saaes og behandles. Under Hensyn til at Fæsteren har forestaaet Sognefogedembedet for Kregme Sogn med Orden og Akkuratesse i over 14 Aar, skal han kun betale 100 Rbd. Sølv i Indfæstning.

Lars Pedersen skulde dog ikke længe staa som Fæster af Gaarden, idet han allerede døde den 31. 5. 1833. Hans Enke døde den 22. 3. 1849.

Af Folketællingslisterne for 1845 for Kregme Sogn fremgaar, at Gaardmandsenke Ane Christensdatter har Gaarden, og at Sønnen, Peder Christen Larsen, 23 Aar, ugift, bestyrer Gaarden for hende, samt at der er en Datter, Maren Kristine Larsdatter, 19 Aar, og at der paa Gaarden er 3 Tjenestefolk. Maren Jeppesdatter findes ikke opført her, men synes i Stedet for at opholde sig i Brederød, maaske hos Datteren, idet det i Folketællingslisten hedder, at Peder Larsens Enke, 75 Aar, lever af Aftægt, opholder sig hos Husmand og Daglejer Lars Olsen og Hustru Karen Pedersdatter.

Peder Christen Larsen, født 6. 2. 1822, overtog Gaarden omkring 1849 og fik kgl. Arve-

fæsteskøde den 14. 8. 1850. Han blev den 15. 11. 1848 gift med Karen Jensdatter af Kregme, født omved 1820.

Efter ham overtoges Gaarden af Lars Pedersen, f. i Haagendrup, Melby Sogn, den 21. 1. 1852. Han blev den 14. 7. 1882 gift med Peder Christen Larsens Datter: Ane Marie Pedersdatter, født den 2. 4. 1850. De overtog Gaarden omved 1885. Efter dem fulgte deres Søn Peder Frederik Pedersen, født 19. 5. 1884. Han overtog Gaarden i 1912 og har den stadig.

— Hvad de gamle Slægtsnavne — fortæller —

Paa det Møde, Foreningen til Bevarelse af Slægtsgaarde holdt d. 10. Oktober i Nykøbing F., fortalte Forfatterinden, Frk. Helene Strange, Nr. Alslev, ifl. „Loll.-Falst. Venstreblad“ om de forskellige Slægtsgaarde paa Falster:

Her paa Falster har vi de gamle særprægede Slægtsnavne at gaa efter, og det letter Undersøgelserne en Del, selv om vi ikke kan komme længere tilbage, end Kirkebøgerne er gældende, og de blev jo indført under Christian IV. Falster er den Landsdel, der har den største Navngivning, og intet andet Sted finder man saa mange særprægede Navne. Her kan man ogsaa stedfæste de forskellige Navne til bestemte Steder og Gaarde. F. Eks. naar en Stub-Søn overtog Grens Gaard, fik han altid Navneforandring og blev altid kaldt Gren.

Fik Navn efter Gaarden.

Navnene har ogsaa haft deres bestemte Egne, saaledes hører *Kylling* hjemme paa Midt- og Østfalster, mens *Prierslægt* stammer fra Vestfalster. De sydfalsterske Navne var derimod tidligere ogsaa præget af Indvandrerne fra Holland og Amager.

Denne Navngivning efter Gaardene er gaaet i Hævd i mange Aar. Mit eget Navn, *Strange*, er egentlig et Adelsnavn; men der er ingen af de nulevende Bærere af Navnet, der kan prale med at være adelige, for Adelslægten er forlængst uddød. De danske Bønder har derimod bevaret Navnet.

Hun fik sin Kæp.

Bestillingsnavnene var ogsaa almindeelige i gamle Tider, f. Eks. *Skomagere*, *Væver* osv., og Gaardene kom saa til at hedde *Skomagergaarden*, *Vævergaarden* og lignende. Med Undtagelse af *Møller* og *Skytte* er disse Bestillingsnavne forsvundet nu.

Der var ogsaa mange Trænavne som *Gren*, *Pil*, *Kvist*, *Kæp* osv.

Det fortælles, at en ung Pige gerne vilde giftes med en *Kæp-Søn*; men saa meldte den gamle *Pil* sig ogsaa som Frier. Forældrene var glædest for den gamle *Pil*, da han var rigest, mens Pigen helst vilde have sin *Kæpsøn*.

— Hvorfor skal jeg dog have en hel *Pil*, naar jeg kan nøjes med en *Kæp*, sagde hun, og det bøjede Forældrene sig for, saa Pigen fik sin *Kæp*.

Der er ikke saa lidt Hare tilbage.

Der var ogsaa Dyrenavnene, f. Eks. *Ulv*, der hørte hjemme paa Midt- og Østfalster, og *Ræv*; men de er forsvundet nu, hvorimod der jo stadig findes *Hare*, og der er ikke saa lidt *Hare* tilbage paa Midtfalster. *Spurve* navnet fandtes ogsaa paa Vestfalster, *Trane* paa Midtfalster og *Ravn* paa Østfalster.

Slægtsforskningen støder ofte paa Navneforskydninger. Saaledes kaldte man altid *Peter* for *Pejter* i Tiltale, men *Pai* i Omtale. Der var engang en *Peter*, som havde været Husar, og det blev i Folkemunde til *Pausar*. En anden *Peter*, der holdt to Korer, kaldtes *Pa-Tokone*, da Forholdet blev afsløret, og saaledes fremdeles.

Lig i Huset borgede for god Bejlerfærd.

De unge Mennesker blev smedet sammen udelukkende af Hensyn til Slægtens Tarv. Man saa først paa, hvilket Parti der passede sig bedst og var mest fordelagtigt for Slægtens Gaard, før man saa paa den personlige Indstilling til Spørgsmaalet. Hvis Manden paa Gaarden døde, saa giftede Enken sig meget hurtigt igen, og den nye Mand fik ogsaa et nyt Navn, nemlig efter Gaarden.

Det skete tilmed, at Konen paa Gaarden blev trolovet med sin nye Mand, endnu før den foregaaende var begravet. Det hed sig ligefrem, at man skulde fri, mens der laa *Lig i Huset*. Det borgede godt for Bejlerfærd. Og dengang var Trolovelsen ensbetydende med, at de trolovede flyttede sammen. Ganske vist hed det i Loven, at de maatte

*Skadegaard i V. Aaby paa Fyn,
tilhørende Marius Madsen.*

dele Bord, men ikke Seng i Trolovelsestiden. Men dengang var det nu smaat med Sengepladserne paa Gaarden, saa det blev ikke taget saa højtideligt.

V o x.

»Groben«

ligger i Vester Hassing By og Sogn, Kjær Herred, Aalborg Amt. I tidligere Tid var det Fæste under Langholt Hovedgaard, hvorfra det i 1841 solgtes til fri Ejendom. Gaarden ligger i den vestlige Udkant af Byen, ved Aalborg—Hals Landevej. De 3 Udlænger er straatækte, Stuehuset er teglhængt. Sidstnævnte er rødkalket og vender mod Syd. Foran Stuehuset er en aaben Terrasse ud mod Haven, der skraaner ned mod et Engdrag. I Aarenes Løb er der købt Jord til Gaarden, saa den nu er paa 26 Td. Land.

Marknavne. Af Gaardens Marker kendes Navne som Indmarken, Hvedhaven, Fællen, Lygten, Pyt-haven, Parcellen og Kælderengen.

Ejere. Groben har været i samme Slægt siden 1746 og sikkert mange Aar før, hvilket dog kun antages; men ifølge Kirkebogen er Peder Olesen og Ane Sørensdatters Søn, Ove, døbt 1746. Denne Ove bliver gift med Johanne Jensdatter, og deres Barn er Dorte, døbt 1777. I 1781 dør gamle Søren Pedersen i Groben, og han er sikkert Fader til ovennævnte Ane Sørensdatter. Ove Pedersen dør tidligt, og Enken gifter sig med Hans Pedersen. Oves Datter, Dorte, der var født 1777, dør 29./12. 1858 i Groben. Hun blev gift 13./5. 1796 med Henrik Christian Wilhelmsen, født 1769 i Hallund, død 28./2. 1860 i Groben. Søn af Wilhelm Caspersen og Johanne Jensdatter. Gennem Slægtens mange Generationer er det fortalt, at Navnet Groben fremkom i de Aar, Henrik ejede den, og at Nav-

net skulde være af tysk Oprindelse, da Henriks Fader var indvandret hertil fra Tyskland og bosatte sig i Hallund. Grobens nuværende Ejer, Jørgen Peter Nielsen, har yderligere faaet Bevis for, at der er noget om denne gamle Tale. 1923 henvendte Nielsen sig til Herredskontoret for at søge Tilladelse til at antage Groben som Familienavn; men her fik han at vide, at det kunde ikke ordnes, da det var et tysk Navn. — Dorte og Henrik havde tre Sønner, der alle blev Landmænd paa Egnen. Den ældste hed Ole, der fik Mellemhaven ved Gandrup; men efter Oles tidlige og bratte Død gik Gaarden paa andre Hænder. Den næste Søn hed Jens, han blev Ejer af Brønden, og hans Slægt havde denne i mange Aar. Den yngste hed Hans Peter, han fik sin Fødegaard i Eje og blev en dygtig, anset Bonde. Dorte og Henrik oplevede at holde Krondiamantbryllup. Hans Peter Henriksen blev døbt 10./2. 1814 i V. Hassing Kirke, han døde 26./10. 1883 i Groben. De 31./10. 1848 blev han i V. Hassing Kirke viet til Mette Marie Larsdatter, der var døbt 3./11. 1823 i Vester Hassing, død 3./11. 1865 i Groben. Hun var Datter af Gaardmand Lars Olsen og Mariane Jensdatter i Gandrup. Hans Peter var en myndig Husbond, en jævn Bonde, der var mere oplyst end de fleste af hans Stand. Han passede sine Fædres Jord og overvaagede, at alt blev udført, som det skulde. Byens Bønder saa op til ham og søgte ham, naar de skulde have Vejledning og et godt Raad. Skulde der skrives Skøder eller lignende, ja, saa gik man til Hans Peter og lod ham gøre det.

Han var en Mester til at skrive og regne, derfor samlede han Bønderkarlene de lange Vinteraftener og underviste dem i disse Færdigheder. Hans Peter var en troende Mand, der havde sin faste Plads i Kirken, som han søgte til hver Gudstjeneste. Han fulgte nøje med i Præstens Prædiken, og var der noget, han ikke fattede, saa ventede han

til Kirkegangen var endt, sagde til Præsten, at dette eller hint forstod han ikke, men ønskede at faa det klarlagt, hvorefter han fulgtes med Præsten ind i Præstegaarden, hvor de saa diskuterede, hvad Præsten havde sagt, og ofte hændte det, at Bølgerne gik højt, men trods dette skiltes de altid som Venner. Daværende Pastor Schiøler skal engang have udtalt, at han var glad for, at hele Menigheden ikke var af Hans Peters Slags, for saa var det ikke skønt at være Præst, for Hans Peter spurgte ofte om noget, som det kunde knibe med Præsten at give Svar paa. Det kunde hænde, Hans Peter var forhindret i at komme i Kirke, saa bestemte han, hvem der skulde gaa i Stedet for, og naar denne udvalgte kom tilbage, maatte han ind til Hans Peter og nøje forklare Præstens Ord; men ve den arme Mand, hvis ikke han kunde gøre det til Hans Peters Tilfredsstillelse. I Hans Peters og Mette Maries Ægteskab var der 3 Sønner og 2 Døtre. Hans yngste Datter, Dorte Marie Hansen, fik Groben. Hun var født 28./2. 1852 i Groben, døde 5./1. 1936 i Vester Hassing. Første Gang giftedes hun 28./2. 1876 med Jørgen Peter Poulsen, født 11./7. 1852 i Nyrup, død 13./12. 1889 i Groben. Søn af Gaardejer Poul Pedersen og Kirstine Jacobsdatter. I dette Ægteskab var blandt andet Datteren Johanne, der var stærkt interesseret i sin Slægts Historie, og ud fra en gammel Bibel har hun skrevet Navne og Data for Familien under Navnet Mindedage for Familien i Groben. Anden Gang blev Dorte gift med Peder Christian Nielsen, født 4./12. 1848 i Vodskov, død 1./11. 1934 i Vester Hassing. I dette Ægteskab fødtes en Søn, Jørgen Peter Nielsen, som nu ejer Groben. Dorte og Peder Christian Nielsen var slittige og nøjsomme Folk, der arbejdede med Gaarden til 1920, da den overdroges til Sønnen, og de to gamle Folk byggede et Hus nær ved Gaarden, hvor de henlevede deres sidste Aar. Jørgen Peter Nielsen blev født 15./3. 1894 i Groben. Den 29./10. 1920 blev han gift med Margrethe Martine Mortensen Krogh, født 6./1. 1894 i Star. Dt. af Gaardejer Morten Thomsen Krogh og Ane Kirstine Frederiksen. Dette Ægtepar driver nu Gaarden, tro mod Fædrenes Arv og Jord. I Ægteskabet er 3 Døtre, saa alt tyder paa den gamle Tradition med, at Groben gaar i Arv fra Mor til Søn eller fra Far til Datter, stedse skal opfyldes.

Gudrun Christensen,
Vester Hassing.

Kresten Foged

statsaut. Revisor

Tlf. Øbro { 30
5000

Østerbrogade 88
København

Højskolehjemmet - Roskilde

(Fortsat fra Side 2)

tages noget, men naar der sælges til Fremmede, finder han en 10 Procents Afgift for at være rigtig. Niels Frederiksen har dog foreslaaet et andet Alternativ, idet der i Stedet for de 10 Procent af Købesummen kan stilles 20 Procent af Jordens Areal til Raadighed for Udstykningen mod at faa godtgjort dette Areal.

Efter de mange Opkøb af Landbrugsejendomme i de senere Aar, er det praktisk talt saaledes, at hveranden Ejendom over 12 Tdr. Hartkorn er i Hænderne paa Byfolk.

*

Paa Hads Herreds Landboforenings Generalforsamling udtalte Formanden, Propr. B a k:

Vi maa gøre os klart, at vi lever i en vanskelig Tid, og det er ingen Frase, naar man fremhæver, Ro, Orden og Sammenhold som det vigtigste af alt. Det er den Linie, vi skal følge, og derfor maa vi ogsaa finde os i lidt Ulemper og arbejde sammen. Saa kan vi tro og haabe paa bedre Tider, og det bliver vor Sag at arbejde for et frit og selvstændigt Danmark, der ledes af gode, danske Mænd.

*

I Ulkebøl Sogn paa Als, hvor Foreningen har 40 Medlemmer, er ikke mindre end 6 af disse Husmænd. Husmændenes Antal i Foreningen vokser over hele Landet, og det er interessant at konstatere, at der findes saa mange Husmandsbrug, som har været i Slægterne i mindst 3—4 Generationer.